

Sygn. akt III USK 574/21

POSTANOWIENIE

Dnia 23 listopada 2022 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Robert Stefanicki

w sprawie z odwołania Szpitala Nr [...] im. [...] w R.
od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w Rzeszowie
z udziałem M. K., J. L., G. P.
o podstawę wymiaru składek,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w dniu 23
listopada 2022 r.,
na skutek skargi kasacyjnej odwołującego się od wyroku Sądu Apelacyjnego w
Rzeszowie
z dnia 8 lipca 2021 r., sygn. akt III AUa 186/19,

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.**
- 2. nie obciąża odwołującego się Szpitala kosztami pełnomocnika organu rentowego w postępowaniu kasacyjnym.**

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny – Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Rzeszowie wyrokiem z dnia 8 lipca 2021 r. oddalił apelację wniesioną przez odwołujący się Szpital nr [...] im. [...] w R. od wyroku Sądu Okręgowego Wydziału IV Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Rzeszowie z dnia 13 grudnia 2018 r., sygn. akt IV U 944/18 oddalającego odwołania od trzech decyzji (nr [...]; [...]1; [...]2) Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w Rzeszowie z dnia 11 czerwca 2018 r., którymi organ rentowy na podstawie art. 83 ust. 1 pkt 3 w zw. z art. 4 pkt 2 lit. a, art. 8 ust. 1 i 2a, art. 18 ust. 1 a, art. 19 ust. 1, art. 20 ust. 1 ustawy z dnia 13

października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych oraz art. 79 ust. 1, art. 81 ust. 1, 5 i 6 ustawy z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych, ustalił wysokość podstawy wymiaru składek na obowiązkowe ubezpieczenia emerytalne, rentowe, chorobowe, wypadkowe i zdrowotne za okres od marca do grudnia 2015 r. z tytułu zatrudnienia u płatnika składek Szpital nr [...] im. [...] w R. w trakcie przeprowadzonej kontroli obejmującej okres dla zainteresowanych: M. K. w okresie od stycznia 2013 r. do grudnia 2015 r., J. L. od sierpnia 2013 r. do grudnia 2015 r., G. P. od sierpnia 2014 r. do grudnia 2015 r.

Odwołujący się Szpital nr [...] im [...] w R. wniósł do Sądu Najwyższego skargę kasacyjną od wyroku Sądu Apelacyjnego w Rzeszowie z dnia 8 lipca 2021 r., zaskarżając wyrok w całości i zarzucając naruszenie przepisów postępowania, to jest art. 387 § 2¹ pkt 2 k.p.c. w związku z art. 378 § 1 k.p.c., a także naruszenie przepisów prawa materialnego, to jest: art. 8 ust. 2a w związku z art. 18 ust. 1a, art. 4 pkt 2 lit. a, art. 6 ust. 1 pkt 5 w związku z art. 4 pkt 2 lit. d ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, art. 3 ustawy z dnia 6 marca 2018 r. Prawo przedsiębiorców (Dz.U. z 2021 r. Nr 162 ze zm.) oraz art. 353¹ k.c. i art. 5 k.c.

Skarżący wniósł o przedstawienie Trybunałowi Konstytucyjnemu przez Sąd Najwyższy pytania prawnego w przedmiocie zbadania zgodności z art. 45 ust. 1 w związku z art. 2 oraz art. 78 Konstytucji RP przepisu art. 15 zzs³ ust. 1 ustawy z dnia 2 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych (Dz.U. z 2020 r., poz. 374 ze zm.; dalej jako ustawa covidowa), który zastosował Sąd drugiej instancji. Zdaniem Skarżącego występuje zatem w sprawie istotne zagadnienie prawne, polegające na zbadaniu potencjalnej niezgodności z Konstytucją RP art. 15 zzs³ ust. 1 ustawy covidowej, który zastosował Sąd *a quo* w sytuacji, gdy przepis ten pozbawia odwołującego się konstytucyjnego prawa do sprawiedliwego i jawnego rozpatrzenia sprawy, bowiem w przypadku uznania go za niekonstytucyjny spowoduje to uchylenie zaskarżonego wyroku w części objętej skargą.

We wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżący powołał się na art. 398¹⁻⁸ § 2 oraz art. 398⁹ § 1 pkt 1 i pkt 4 k.p.c. na oczywistą zasadność

tego środka zaskarżenia. Podniósł przy tym, że jego zdaniem Sąd drugiej instancji rażąco naruszył przepisy prawa materialnego i procesowego oraz zignorował stanowisko i zarzuty odwołującego się, uznając, że zainteresowani jako przedsiębiorcy są w rzeczywistości pracownikami odwołującego się, mimo że prowadzili działalność gospodarczą w sposób zorganizowany i zarobkowy, wykonując ją we własnym imieniu, w sposób ciągły, także dla podmiotów innych niż odwołujący się, co stanowi naruszenie podstawowych zasad swobody umów i wolności prowadzenia działalności gospodarczej. Zaskarżone orzeczenie Sądu Apelacyjnego w sposób oczywisty narusza też szereg przepisów postępowania, to jest art. 387 § 2¹ pkt 2 k.p.c. w związku z art. 378 § 1 k.p.c., gdyż Sąd drugiej instancji nie rozpoznał wszystkich zarzutów opisanych przez odwołującego się w apelacji, co oznacza, że doszło do nieprawidłowej kontroli apelacyjnej Sądu, do którego środek zaskarżenia został wniesiony.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną organ rentowy wniósł o odmowę jej przyjęcia do rozpoznania i zasądzenie kosztów postępowania, w tym zastępstwa prawnego według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarżący, powołując się na występujące w sprawie istotne zagadnienie prawne oraz potrzebę wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, nie wykazał faktycznego spełnienia tych przesłanek przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania (por. art. 398⁹ § 1 pkt 1 a pkt 2, które nie powinny być w jednej sprawie powoływane). Ten sam problem prawny nie może być istotnym zagadnieniem prawnym, charakteryzującym się „nowością” i jednocześnie stanowić przedmiot rozbieżnej wykładni w orzecznictwie bądź wypowiedziach doktryny (zob. przykładowo postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 30 września 2014 r., III SK 2/14, 3 października 2013 r., III SK 11/13).

Postępowanie kasacyjne nie powinno być też postrzegane jako „kolejna instancja dochodzenia praw”. Podstawowym celem postępowania kasacyjnego nie jest bowiem korekta orzeczeń wydawanych przez sądy powszechne, lecz ochrona

interesu publicznego poprzez zapewnienie jednolitej wykładni przepisów oraz wkładu Sądu Najwyższego w rozwój prawa (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 10 kwietnia 2008 r., III UK 6/08, postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 4 lutego 2000 r., II CZ 178/99). Postępowanie kasacyjne pozwala jednakże na wyeliminowanie z obiegu prawnego orzeczeń, które, jakkolwiek prawomocne, dotknięte są istotnymi uchybieniami. Ostatnie, ale nie najmniej ważne z perspektywy konstytucyjnej (art. 183 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej) zagadnienie wypływa z okoliczności, że poprzez postępowanie kasacyjne urzeczywistnia się funkcja Sądu Najwyższego jako sądu sprawującego nadzór nad działalnością sądów powszechnych w zakresie orzekania.

Wniosek o przyjęcie przedmiotowej skargi kasacyjnej do rozpoznania przez Sąd Najwyższy strona odwołująca się oparła na dwóch przesłankach: oczywistego uzasadnienia skargi oraz występowania istotnego zagadnienia prawnego. Przymiot oczywistości musi przybierać kwalifikowaną postać naruszenia norm prawa materialnego lub procesowego, które ma charakter rażący i jest na tyle widoczne, że nie ma potrzeby głębszej analizy łączącego strony stosunku prawnego oraz wykładni zastosowanych norm obowiązującego prawa. W sprawie chodzi przede wszystkim o interpretację art. 8 ust. 2a ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych. W tym zakresie sądy orzekły zgodnie z przyjętą i ugruntowaną wykładnią tego przepisu, co przemawiać mogłoby za uznaniem, że skarga kasacyjna nie jest oczywiście uzasadniona.

Na uwagę jednak zasługuje, że przesłanką przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania nie jest oczywiste naruszenie konkretnego przepisu prawa materialnego lub procesowego, lecz sytuacja, w której naruszenie to spowodowało wydanie oczywiście nieprawidłowego orzeczenia. Sam zarzut oczywistego naruszenia określonych przepisów nie prowadzi wprost do oceny, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona (postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 7 stycznia 2003 r., I PK 227/02; z dnia 9 czerwca 2008 r., II UK 37/08). W uzasadnieniu wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania skarżący w ogóle nie ustosunkowuje się do tak rozumianej przesłanki oczywistej zasadności skargi ani nie wykazuje jej istnienia, ograniczając się do sformułowania ogólnikowych twierdzeń. Całość wypowiedzi w tym zakresie brzmi następująco: „Art. 398⁹ § 1

pkt 4 k.p.c. stanowi, że Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania m.in., jeżeli skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona (aspekt prywatny skargi kasacyjnej). W ramach skargi kasacyjnej pozwany zaprezentował argumenty wskazujące na oczywistą zasadność skargi zgodnie z art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. Niniejsza skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona i zasługuje na przyjęcie do rozpoznania przez Sąd Najwyższy z w/w powodów. Zaskarżone orzeczenie Sądu Apelacyjnego w Rzeszowie w sposób oczywisty narusza szereg przepisów postępowania, tj. art. 387 § 2¹ pkt 2 k.p.c. w zw. z art. 378 § 1 k.p.c. Przede wszystkim, o czym była już mowa powyżej, Sąd II instancji nie rozpoznał wszystkich zarzutów apelacyjnych opisanych przez odwołującego się w apelacji, co oznacza, że doszło do nieprawidłowej kontroli apelacyjnej Sądu *a quo*”.

Odnosząc się do *meritum*, wokół którego osadzone są twierdzenia o oczywistej zasadności skargi, czyli tego, że zainteresowani jako przedsiębiorcy podlegali ubezpieczeniom z tego tytułu, a nie ubezpieczeniom pracowniczym z tytułu zatrudnienia w szpitalu, należy zauważyć, że zagadnienie to było już przedmiotem wypowiedzi Sądu Najwyższego w wyroku z dnia 21 września 2017 r., I UK 370/16, w którym wyakcentowano, że błędne jest założenie, jakoby działalność gospodarcza była wyłączona z art. 8 ust. 2a ustawy systemowej, bo przepis ten podmiotowo odnosi się tylko do ubezpieczonych – zleceniobiorców z art. 6 ust. 1 pkt 4, a nie do ubezpieczonych – prowadzących działalność gospodarczą z art. 6 ust. 1 pkt 5. Sąd Najwyższy wyjaśnił następnie, że istotą stosowania art. 8 ust. 2a ustawy systemowej jest umowa zawierana przez pracownika z pracodawcą lub z osobą trzecią, czego nie zmienia to, że pracownik występuje jako przedsiębiorca – samozatrudniony. Szeroki zakres kontroli dokonywanej przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych (por. pkt 3 i 4 części III b skargi kasacyjnej) w stosunku do płatników składek jest akceptowany w orzecznictwie Sądu Najwyższego. W uchwale z dnia 27 kwietnia 2005 r., II UZP 2/05, Sąd Najwyższy podniósł, że art. 86 ust. 2 ustawy systemowej upoważnia Zakład Ubezpieczeń Społecznych do kontroli wykonywania zadań i obowiązków w zakresie ubezpieczeń przez płatników składek. Kontrola ta obejmuje zgłoszenie do ubezpieczenia oraz prawidłowość i rzetelność obliczenia, potrącenia i płacenia składki. Oznacza to przyznanie Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych kompetencji

do badania zarówno tytułu zawarcia umowy o pracę, jak i ważności jej poszczególnych postanowień i – w ramach obowiązującej go procedury – zakwestionowania tych postanowień umowy o pracę w zakresie wynagrodzenia, które pozostają w kolizji z prawem lub zasadami współżycia społecznego albo zmierzają do obejścia prawa (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 11 maja 2021 r., I USK 41/21).

W tle zasadniczych rozważań można wzmiankować, że umowa o udzielenie zamówienia na świadczenia zdrowotne jest umową kwalifikowaną podmiotowo i wyróżnioną pod względem treści i sposobu zawarcia. Zgodnie z art. 132 ust. 1 ustawy z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych umowy tak nazwane zawierane są tylko z Narodowym Funduszem Zdrowia. Co więcej, w ust. 3 wskazanego wyżej przepisu stwierdzono, że nie można zawrzeć umowy o udzielanie świadczeń opieki zdrowotnej z lekarzem, pielęgniarką, położną, inną osobą wykonującą zawód medyczny lub psychologiem, jeżeli udzielają oni świadczeń opieki zdrowotnej u świadczeniodawcy, który zawarł umowę o udzielanie świadczeń opieki zdrowotnej z Narodowym Funduszem Zdrowia. Możliwość zlecenia podwykonawcom udzielania świadczeń opieki zdrowotnej w ramach umowy o udzielanie świadczeń opieki zdrowotnej zawartej z Narodowym Funduszem Zdrowia wynika z art. 133 ustawy o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych, który w drugim zdaniu zastrzega stosowanie do tego upoważnienia ograniczenia podmiotowego zawartego w art. 132 ust. 3 tej ustawy. Stwierdzenie, że do „subpodwykonawcy” nie stosuje się wskazanego ograniczenia, jest równoznaczne ze stwierdzeniem, że nie stosuje się względem takiej osoby również samego upoważnienia, a zatem rezultat jest ten sam, nie jest możliwe zawarcie umowy, o której mowa w ustawie o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych (wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 13 lutego 2014 r., I UK 323/13, z dnia 27 kwietnia 2017 r., I UK 182/16 oraz postanowienia: z dnia 22 lipca 2015 r., I UZ 6/15; z dnia 10 października 2019 r., I UK 81/18).

Istotne pozostaje tu ustalenie, czy w podstawie wymiaru powinien być uwzględniony przychód z tytułu umów nazwanych o udzielenie świadczeń zdrowotnych, wykonywanych na rzecz płatnika, zawartych przez ubezpieczonego

ze szpitalem, z którym ubezpieczony pozostawał w stosunku pracy, a sądy kolejnych instancji uznają, że w sprawie ma zastosowanie art. 8 ust. 2a ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, ponieważ płatnik składek zawiera z pracownikami dodatkowe umowy cywilnoprawne, w ramach których świadczą oni pracę na rzecz tego samego pracodawcy, a wypłacane wynagrodzenia za usługi medyczne pochodzą ze środków publicznych przekazywanych przez NFZ szpitalowi. Bez znaczenia pozostaje fakt, ile podmiotów „pośredniczy” w świadczeniu powyższej pracy i czy etatowy pracownik danego podmiotu ma obok umowy o pracę również wpis do ewidencji działalności gospodarczej. Sprawy o identycznym stanie faktycznym co do wykładni art. 8 ust. 2a, były już przedmiotem oceny prawnej Sądu Najwyższego (wyroki: z dnia 27 kwietnia 2017 r., I UK 182/16; z dnia 21 września 2017 r., I UK 383/16).

Wracając do treści skargi kasacyjnej w zakresie art. 8 ust. 2a ustawy systemowej ustawodawca nie wyłącza umów cywilnoprawnych jako odrębnych tytułów ubezpieczenia, a jedynie w drodze szczególnej regulacji nakazuje zliczać przychód z wykonywania tych umów łącznie z przychodem ze stosunku pracy w jedną podstawę składek, zaś osoba zatrudniona na podstawie umowy o pracę objęta jest rozszerzoną definicją pracownika ze względu na zawarcie tych umów. Jest to jednak regulacja wyjątkowa i dlatego zamknięty jest krąg umów cywilnoprawnych objętych działaniem tego przepisu (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 21 października 2021 r., I USKP 47/21). Wykonywanie działalności gospodarczej wymaga jednak zawarcia indywidualnej umowy przez prowadzącego działalność gospodarczą i dopiero ta umowa, a nie sama działalność określa treść zobowiązania. Warto podkreślić, że identyczne stanowisko zajął Sąd Najwyższy w postanowieniach: z dnia 25 maja 2018 r., I UK 475/17; z dnia 23 czerwca 2022 r., I USK 472/21; z dnia 14 września 2022 r., III USK 549/21. Inaczej mówiąc, zastosowanie art. 8 ust. 2a ustawy systemowej uzasadnia umowa z pracodawcą lub osobą trzecią, na podstawie, której pracownik wykonuje pracę, której beneficjentem jest pracodawca. W końcu należy dodać, że w ostatnim czasie szereg spraw było przedmiotem rozstrzygania w podobnym zakresie (np. III USK 539/21, III USK 540/21, III USK 541/21, III USK 543/21, III USK 546/21, III USK 568/21).

W wypadku drugiej przesłanki zagadnienie prawne to w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. problem nowy, który nie został do tej pory bezpośrednio rozwiązany w orzecznictwie Sądu Najwyższego i dla rozwikłania, którego dotychczasowe orzecznictwo jest niewystarczające. Skarżący powinien zagadnienie to przedstawić przez jego sformułowanie z przytoczeniem przepisów prawa, na tle których ono powstało oraz argumentów prawnych prowadzących do rozbieżnych ocen prawnych, jak również wykazać, że jest to zagadnienie, którego rozwiązanie jest istotne nie tylko dla rozstrzygnięcia rozpoznawanej sprawy, lecz także dla praktyki sądowej (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 14 stycznia 2016 r., II CSK 382/15). Przedstawienie argumentów prawnych wskazuje wówczas na rozbieżność ocen prawnych i pozwala na sformułowanie własnego stanowiska przez skarżącego. Wywód ten powinien być zbliżony do tego, jaki jest przyjęty przy przedstawianiu zagadnienia prawnego przez sąd odwoławczy na podstawie art. 390 k.p.c. (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 9 maja 2006 r., V CSK 75/06). Innymi słowy istotne zagadnienie prawne powinno mieścić się w regulacji prawnej w ten sposób, że zostanie przeanalizowana w taki sposób, aby w pierwszej kolejności sam skarżący mógł stwierdzić, że istotne zagadnienie prawne rzeczywiście występuje i dlatego powinien rozpoznać je Sąd Najwyższy. Skarżący ma zatem obowiązek nie tylko sformułować samo zagadnienie, ale także przedstawić odpowiednią jurystyczną argumentację wskazującą na dopuszczalność i celowość rozwiązania problemu prawnego w sposób preferowany przez skarżącego, a odmienny od sposobu rozstrzygnięcia tego problemu przy wykorzystaniu zapatrywań wyrażonych przez Sąd drugiej instancji (postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 12 kwietnia 2018 r., I UK 252/17; z dnia 26 sierpnia 2021 r., III USK 226/21).

W celu spełnienia przesłanki przewidzianej w art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. nie wystarczy samo sformułowanie pytania do Sądu Najwyższego (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 16 maja 2018 r., II CSK 12/18). Zagadnienie prawne powinno mieścić się w zakresie problematyki objętej skargą, zgodnie z wykładnią organu rentowego:

1) być sformułowane w oparciu o okoliczności mieszczące się w stanie faktycznym sprawy wynikającym z dokonanych przez sąd ustaleń (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 7 czerwca 2001 r., III CZP 33/01);

2) być przedstawione w sposób ogólny i abstrakcyjny tak, aby umożliwić Sądowi Najwyższemu udzielenie uniwersalnej odpowiedzi, niesprowadzającej się do samej subsumcji i rozstrzygnięcia konkretnego sporu (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 5 grudnia 2008 r., III CZP 119/08);

3) pozostawać w związku z rozpoznawaną sprawą (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 13 lipca 2007 r., III CSK 180/07);

4) dotyczyć zagadnienia budzącego istotne wątpliwości (postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 10 marca 2010 r., II UK 363/09).

Sformułowane w skardze kasacyjnej zagadnienie prawne nie spełnia powyższych wymagań, gdyż stanowi polemikę z prawidłowym rozstrzygnięciem Sądu Apelacyjnego. Niemożliwe jest więc przyjęcie skargi do rozpoznania ze względu na okoliczności, które wykraczają poza podstawy środka zaskarżenia, a więc nie mogą być uwzględnione przy jego rozpoznaniu (postanowienie Sądu Najwyższego: z dnia 26 września 2005 r., II PK 98/05; z dnia 21 marca 2014 r., II PK 287/13). Tymczasem skarżący nie powołuje art. 15 zzs³ ust. 1 ustawy covidowej w podstawach zaskarżenia, co oznacza, że Sąd Najwyższy nie jest uprawniony do rozstrzygnięcia przedstawionego mu zagadnienia prawnego.

Na marginesie można jednak wyjaśnić, że przepis art. 15 zzs³ ustawy covidowej stanowi, że jeżeli w sprawie rozpoznawanej według przepisów kodeksu postępowania cywilnego, w której apelację wniesiono przed dniem 7 listopada 2019 r. (w analizowanej sprawie wyrok Sądu Okręgowego – Wydziału IV Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Rzeszowie został wydany dnia 13 grudnia 2018 r., sygn. akt IV U 944/18), sąd drugiej instancji uzna, że przeprowadzenie rozprawy nie jest konieczne, może skierować sprawę na posiedzenie niejawne, chyba że strona wniesie o przeprowadzenie rozprawy, a stosowny wniosek zostanie złożony w terminie siedmiu dni od dnia doręczenia zawiadomienia o skierowaniu sprawy na posiedzenie niejawne. Argumentem przemawiającym za tym, że nie nastąpiło naruszenie konstytucyjnego prawa do sprawiedliwego i jawnego rozpatrzenia sprawy, nie uzasadniającym ewentualnego wystąpienia do

Trybunału Konstytucyjnego z pytaniem prawnym o zbadanie legalności jest okoliczność, że powyższy przepis przewiduje możliwość rozpoznania sprawy na posiedzeniu niejawnym, gwarantując stronom możliwość sformułowania wiążącego sąd wniosku o przeprowadzenie rozprawy. Skoro postanowienie o skierowaniu na posiedzenie niejawne na podstawie art. 15 zzs³ ust. 1 ustawy covidowej zostało doręczone pełnomocnikowi skarżącego, miał on możliwość sformułować i złożyć wniosek o przeprowadzenie rozprawy w terminie zakreślonym w ust. 2 wymienionego artykułu. Gdyby więc nawet potraktować przedstawiony przez skarżącego wywód jako uzasadnienie przyjęcia skargi ze względu na nieważność postępowania (art. 379 pkt 5 k.p.c.), to przesłanka ta w sprawie nie zachodzi (postanowienie z dnia 14 września 2022 r., III USK 549/21).

Warto podkreślić, że w świetle orzecznictwa sądowego, nieważność postępowania w rozumieniu art. 379 pkt 5 k.p.c. zachodzi wówczas, gdy strona procesu, wbrew swej woli, zostaje faktycznie pozbawiona możliwości działania (wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 20 stycznia 1999 r., II PR 371/65; z dnia 3 lutego 2021 r., I PSKP 4/21). Stwierdzenie, czy taki stan ma miejsce, wymaga rozważenia, czy w konkretnej sprawie faktycznie nastąpiło naruszenie przepisów procesowych i czy uchybienia te miały wpływ na możliwość działania strony oraz czy mimo zaistnienia tych kolejnych przesłanek, strona mogła bronić swoich praw. Przy kumulatywnym spełnieniu wszystkich tych warunków można mówić o pozbawieniu strony możliwości obrony swoich praw, co stanowić może podstawę nieważności postępowania według art. 379 pkt 5 k.p.c. (wyrok Sądu Najwyższego z 19 lipca 2012 r., II UK 336/11). Podstawa nieważności postępowania jest spełniona, jeżeli z powodu wadliwości procesowych sądu lub strony przeciwnej, będących skutkiem naruszenia konkretnych przepisów Kodeksu postępowania cywilnego, których nie można było usunąć przed wydaniem orzeczenia w danej instancji, strona obiektywnie oceniając nie mogła brać i nie brała udziału w postępowaniu lub jego istotnej części (wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 16 marca 1998 r., III CKN 34/98; z dnia 22 maja 2014 r., IV CSK 545/13). Przykładowo sytuacja taka zachodzi, gdy wady zawiadomienia o terminie rozprawy uzasadniały odroczenie rozprawy, a sąd rozpoznał sprawę i wydał orzeczenie (wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 15 stycznia 1999 r., II CKN 139/98; z dnia 15 grudnia 2006 r., I PK 122/05), gdy o rozprawie

bezpośrednio poprzedzającej wydanie wyroku nie został zawiadomiony pełnomocnik procesowy i ani strona, ani pełnomocnik nie wzięli udziału w tej rozprawie (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 11 września 1997 r., II UKN 228/97). Stąd, co nie miało miejsca i było podnoszone przez odwołujących się, dopiero pozbawienie pełnomocnika możliwości udziału w ostatniej rozprawie przed wydaniem wyroku, na której wyjaśniane są zasadnicze, z punktu widzenia zarzutów strony, okoliczności sprawy, pozbawia ją fachowej pomocy prawnej w bardzo istotnej części postępowania, czego nie da się już naprawić w toku kolejnych czynności (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 3 lutego 2021 r., I PSKP 4/21).

Dodatkowo należy podnieść, że w orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjmuje się, że przesłanki określone w art. 398⁹ § 1 pkt 1 i 4 k.p.c., tak jak wcześniej art. 398⁹ § 1 pkt 1 a pkt 2 k.p.c. mogą się krzyżować lub wykluczać wzajemnie, ponieważ skarga kasacyjna nie może być uznana za oczywiście uzasadnioną, jeżeli o występowaniu tej przesłanki miałyby świadczyć naruszenie przepisów prawa, których wykładnia nasuwa tak duże wątpliwości, że konieczne jest ich wyjaśnienie przez Sąd Najwyższy w ramach sformułowanego w tej sprawie istotnego zagadnienia prawnego (postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 27 stycznia 2011 r., II PK 247/10; z dnia 21 października 2008 r., II PK 158/08). W uzasadnieniu rozstrzygnięcia z dnia 26 listopada 2013 r., I UK 291/13, Sąd Najwyższy wyraził stanowisko, że łączenie przesłanki oczywistej zasadności skargi z występowaniem w sprawie istotnego zagadnienia prawnego, budzi poważne zastrzeżenia a w dotychczasowym orzecznictwie zwracał już uwagę, że jednoczesne uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi występującymi w sprawie wątpliwościami prawnymi (zagadnienie prawne, potrzeba wykładni przepisów prawa) generalnie wyklucza możliwość oczywistej zasadności skargi. Proces stosowania prawa wymaga refleksji nad jego sensem, aksjologicznym i prakseologicznym wymiarem, a bez uruchamiania wykładni funkcjonalno-celowościowej może dojść do rozumowań sprzecznych z celem regulacji i wartościami, które za literą prawa stoją.

Z przytoczonych względów, Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, a w odniesieniu do kosztów

postępowania kasacyjnego na podstawie art. 102 k.p.c. z uwagi na przypadek szczególnie uzasadniony w sprawie, orzekł jak w sentencji postanowienia.

[as

at]